

Корупцията в България през 2010

Пресконференция
Зала 1, Център за изследване на демокрацията
10:30 ч., 21 февруари 2011 г.

Съобщение за медиите

За тринадесета поредна година Центърът за изследване на демокрацията представя резултатите от *Системата за мониторинг на корупцията*. Тя отразява както реалното състояние и развитие на корупцията в страната, така и нагласите и субективните усещания на населението и бизнеса за нея.

Към декември 2010 г. се наблюдават разнопосочни сигнали в развитието на корупционната обстановка в България:

1. Намалява административната корупция сред населението

- Продължава **спадът в корупционния натиск** от страна на администрацията върху населението, което е довело до **намаляване на равнището на дадени подкупи**. Броят на корупционните практики средно на месец сред населението е намалял от 176 хил. през 2008 г., и 171 хил. през 2009 г. на 85 хил. през 2010 г. Според българските граждани практическата полза от корупцията продължава да намалява, а податливостта им към използване на корупция през последните две години остава на най-ниските равнища за последното десетилетие. Това означава, макар и постепенно, навлизане на култура на по-висока чувствителност и нетърпимост към корупционни практики, което се свързва и със субективните възприятия на по-голям кръг хора за широко разпространение на корупцията. Общественият дебат по редица **скандални практики в ключови сектори на икономиката като енергетика, здравеопазване, и в правоприлагащите органи** в края на 2010 г. допълнително засили усещането за широко разпространение на корупцията в страната.
- И все пак, равнището на административна корупция сред населението остава високо – за последните три месеца на 2010 г. **всеки десети българин, който е контактувал с администрацията, е дал подкуп**, за да може да получи дадена услуга. Това е сигнал, че корупцията е навлязла толкова дълбоко в обществената тъкан, че противодействието е изключително трудно.

2. Административната корупция сред бизнеса не намалява

- **Бизнесът е давал малко повече подкупи на администрацията средно на месец през 2010 г. в сравнение с 2009 г.** Макар принципната допустимост на корупцията сред бизнеса да продължава да спада, **податливостта към корупция и нейната практическа ефикасност се увеличават**. Те все още остават на равнища под тези от преди присъединяването на страната към ЕС, но пречупването на тенденцията на спад през 2010 е тревожно. **Кризата направи бизнеса по-зависим от държавната администрация през 2010 г.** и по-податлив на корупционен натиск, което вероятно е един от факторите за увеличаване на административната корупция сред бизнеса. През последните три месеца на 2010 г. всяка шеста фирма, която е контактувала с администрацията, е дала подкуп, за да получи услуга или избегне наказание.

3. Няма съществени промени в противодействието на корупцията по най-високите етажи на властта.

- Основно предизвикателство пред антикорупционната политика на България през 2011 г. остава **практическата безнаказаност на корупцията по най-високите етажи на властта**. Оневиняването на лидера на парламентарно представена политическа партия по скандален казус за конфликт на интереси, както и до голяма степен провалът на държавното обвинение по делото срещу “Октопода” са емблематични за тази безнаказаност. Наличието (или декларирането) на политическа воля за ограничаване на корупцията не е достатъчно, без изграждане на работещи механизми за прилагане на обявените мерки. Разследванията остават ограничени, а засилените мерки за контрол засягат предимно населението и малкия и среден бизнес. Липсват системни усилия за разследване на бизнес корупцията на “белите якички”, свързана с политическите мрежи за влияние. В делата за организирани престъпни групи и конфликти на интереси на политическо равнище не се разследват значително по-трудните за доказване корупционни престъпления.

4. Нееднозначни мерки за противодействие на административната и политическата корупция.

- Повишаването на активността на различните звена на контролната система (Национална агенция за приходите, агенция “Митници”, Агенция по заетостта, Дирекция “Национален строителен контрол”, Държавна финансова инспекция) по прилагане на законодателството и ограничаване на злоупотребите **започва да дава резултати**. Необходимо е финансовите и човешките ресурси на тези звена да се насочат приоритетно към противодействие на политическата корупция – т.е. към най-високите етажи на властта и срастването им с местни или национални олигархични мрежи.
- Системата на съдебната власт като цяло продължава да се характеризира с пасивност по отношение на вътрешноинституционалната корупция, конфликтите на интереси и други злоупотреби. **Висшият съдебен съвет реагира с голямо закъснение и неохота** и след сериозен обществен натиск на сигналите за корупция в съдебната система. Особено тревожна е **липсата на инициативност на прокуратурата** в преследването на политическата корупция, вкл. в ключови сектори за националната сигурност и икономика като **енергетиката**, за които публично бяха изнесени множество факти за ощетяване на бюджета в особено големи размери.
- Все още **не се използват разумно финансово-икономическите мерки за ограничаване на корупцията**, които имат много по-сериозен и дългосрочен потенциал. Натискът на кризата върху доходите на населението (намалена способност и желание за плащане на подкупи) и повишаването на безработицата и икономическата несигурност (по-голям страх сред администрацията от загубване на работата), съчетано със засилените мерки за контрол, са основни фактори за намаляването на административната корупция сред населението. Но решението за **рязко увеличаване на акцизните ставки** в преследване на политика за влизане в еврозоната в съчетание с кризата доведе до лавинообразно засилване на натиска за контрабанда. Резултатите бяха предизвестени от опита през 2006 г. когато беше предприета същата стъпка при акцизите – нарастване на сивите парични потоци.
- Трябва **последователно да се въвеждат мерки за по-голяма прозрачност**, които водят до намаляване на потенциала за корупционен натиск и действия. Пример в това отношение е въведената практика за **публикуване на тримесечните финансови отчети на държавните дружества** от Министерството на финансите от началото на 2010 г. Заслужава положителна оценка и публикуването от Министерския съвет на финансовата информация за изпълняваните проекти, финансирани със средства от ЕС. Логична следваща стъпка е въвеждане на правила за **публикуване на всички договори за обществени поръчки** с техните конкретни параметри. Пример в обратната посока са **опитите за ограничаване на публичността на търговския регистър**.

Противоречивите тенденции за динамиката на корупцията при бизнеса и населението трябва да се интерпретират като предупредителен знак, че е необходим **институционален подход, който да се противопостави на корупционните мрежи между бизнеса и политиката**. В това отношение започването на работа на новосъздадения Център за противодействие и превенция на корупцията и организираната престъпност (БОРКОР) към Министерския съвет поражда повече въпроси, отколкото отговори. Основателни въпроси и съмнения възникват както по отношение на неговите функции (как един аналитичен център ще проверява МВР и ДАНС), така и по отношение състава на ръководството на тази институция.

България трябва да се включи много по-активно в намирането на решения и да се възползва от планираните **институционални инициативи** за противодействие на корупцията **на европейско равнище** с оглед натрупания опит по прилагането на механизма за наблюдение и партньорска проверка на Европейската комисия. В Европейския съюз се обмислят стъпки и за въвеждане на единен механизъм за оценка на равнището и динамиката на корупцията в страните-членки и в страните - кандидатки за членство. Този механизъм ще послужи и на България за определяне на обективната позиция на страната по отношение проблемите с корупцията спрямо останалите страни-членки.

* * *

Система за мониторинг на корупцията (СМК)

СМК е разработена и реализирана от Центъра за изследване на демокрацията и агенция Витоша рисърч. СМК измерва **реалното** равнище на корупция в страната и свързаните с него обществени нагласи, оценки и очаквания. Прилага се от 1998 г. и е получила признанието на ООН за най-добрата национална система за наблюдение на корупцията. СМК измерва административната корупция при населението и бизнеса чрез три основни индекса:

- 1.** Корупционни действия, който се състои от а.) **корупционен натиск** – показва честотата на признатите от гражданите и бизнеса случаи, при които от тях са поискани пари, подарък или услуга с цел да бъде решен техен проблем; б.) **участие в корупционни сделки** – показва честотата на признатите от гражданите и бизнеса случаи на неофициално даване на пари, подарък или услуга с цел да бъде решен техен проблем;
- 2.** Оценка за размерите на корупцията, който се състои от а.) **степен на разпространение** - показва оценките на гражданите и бизнеса за степента на разпространеност на корупционните действия сред служителите в обществената сфера, б.) **практическа ефикасност** - показва оценките на гражданите и бизнеса за степента на превръщане на корупцията в практически ефективен механизъм за решаване на лични проблеми;
- 3.** Нагласи към корупцията, който се състои от а.) **принципна допустимост** на корупцията - отразява равнището на толерантност спрямо корупцията сред гражданите и бизнеса; б.) **податливост на корупция** – оценява склонността на гражданите и бизнеса да прибегват до корупционни практики при решаване на частни проблеми.